

TÜTÜN

Umut GÜL, TEAE
Yener ATASEVEN, AÜZF

1.Giriş

Türkiye'nin ekolojik koşullarına uygun nitelikte bir ürün olan tütün, yüzyıllardır çeşitli bölgelerde daha çok aile tarımı şeklinde yetiştirilmekte, başta dış satım olmak üzere; istihdam, devlet gelirleri ve ulusal gelir açısından da önemli bir üründür (1).

Tütün üretimi yapan çiftçiler ve tütün sanayisinde çalışanlar aileleriyle birlikte Türkiye nüfusunun % 5'ini oluşturmaktadır (2).

Tütün, kurutulmuş yapraklarından yararlanılan tek yıllık bir tarım bitkisidir. Farklı ekoloji ve mikro iklimlere bağlı olarak ülkemizde çok çeşitli tip tütünlerin üretimi yapılmaktadır. Türkiye'de üretilen tütünlerin %98'i Oriental tütünlerdir. Geri kalan kısmı dark air-cured (Sigar), flue-cured (Virginia), light air-cured (Burley) üretimi şeklindedir.

Tütün ekim alanları iklim ve toprak özellikleri dolayısıyla Ege, Karadeniz, Marmara, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'ne yayılmıştır. TEKEL kayıtlarına göre 2002 yılı itibariyle Türkiye'de üretilen tütünün % 63'ü Ege, % 15'i Güneydoğu, % 14'ü Karadeniz, % 5'i Marmara, % 3'ü Doğu Anadolu Bölgesi'nde üretilmektedir. (3).

Kurutulmuş tütün yaprağı tütün mamulleri sanayinin temel hammaddesini oluşturur. Üreticiden satın alınan kuru tütün yaprakları, harman ihtiyaçları ve dış alıcıların talepleri doğrultusunda "Türk tütünleri standardının" belirlediği kalite, ağırlık, hacim ve ambalaj esaslarına göre yeniden tasnife tabi tutularak denkleştirilir. Denk halinde uygun koşullarda fermantasyon geçiren yaprak tütünler bakım ve muhafaza işlemleri ile olgunlaşarak sanayide kullanılacak yarı mamul hale getirilir. Daha sonra fabrikasyon işlemiyle şekil ve bünye değiştirilerek, tüketicinin istediği mamul haline dönüştürülür. Dünyada tüketilen tütün mamulleri; sigara, sigar (puro, sigarillo), tömbeki, pipo, enfiye, kıyılmış tütün ve çiğneme tütünüdür.

2-Dünya'da Durum

Tablo 1. Dünya Tütüncülüğünün Genel Durumu

Yıllar	Ekiliş alanı (ha)	Üretim (ton)	İthalat (ton)	İhracat (ton)	Tüketim (ton)
1997	4.512.898	7.513.370	2.001.452	1.931.567	6.436.883
1998	4.349.249	5.927.783	1.913.011	1.929.190	6.358.523
1999	4.214.625	5.974.272	2.025.813	2.070.601	6.435.708
2000	4.182.920	5.987.483	1.978.230	1.968.237	6.437.437
2001	3.950.561	5.583.084	2.082.786	2.107.479	6.444.469
2002	3.944.184	5.688.497	2.073.256	2.096.375	6.472.999

Kaynak: www.yapraktutun.gov.tr/arge/muessesefaaliyetraporu2002/04/dunyageneltutundurumu.htm

Tablo 1’de dünyada tütün ekim alanlarında ve üretim miktarlarında genel olarak bir azalma olmasına karşın, tütün kullanım miktarının artma eğilimi içinde olduğu görülmektedir. Ayrıca tabloda 1998-2002 yılları arasında Dünya tütün üretim ve tüketim miktarları arasında fark görülmektedir, bu farkın nedeni stoklardan kaynaklanmaktadır.

Bugün dünyanın 128 değişik ülkesinde (daha çok gelişmekte olan ülkelerde) ve bölgesinde değişik kalite ve özelliklere sahip tütün tarımı yapılmaktadır. Güney Amerika dünyada en geniş tütün arazisine sahiptir fakat en fazla üretim Çin’dedir Dünya toplam tütün üretiminin yaklaşık $\frac{3}{4}$ ’ü Çin, ABD, Hindistan, Brezilya, Endonezya ve Türkiye’de yapılmaktadır. Bu ülkelerin dünya tütün üretiminde önemli paylarının olmasına karşın, toplam tarım arazileri içinde tütüne ayrılan arazileri çok azdır (% 0.25-1.5). Malezya ve Zimbabve’nin ise ekonomilerinin önemli bir kısmı tütün yetiştiriciliğine bağlıdır ve toplam tarım arazileri içinde % 3-6 arasında değişen bir alan tütün tarımına ayrılmıştır (4).

Tablo 2’de dünyada tütün üreten başlıca ülkelerin üretim durumları ve dünya üretimi içindeki payları görülmektedir. İncelenen 1998-2002 yılları arasında Çin, Hindistan ve Brezilya’da tütün üretiminin arttığı buna karşın Amerika’da ve Türkiye’de azaldığı dikkat çekmektedir. 2002 yılı itibariyle toplam tütün üretimi 5.688.497 ton olarak gerçekleşmiştir. Bu üretimin 1.979.632 tonu ve % 34.8’i Çin tarafından yapılmıştır. Çin’i sırasıyla 575.000 ton üretim ve % 10.11’lik pay ile Hindistan, 570.150 ton üretim ve % 10.02’lik pay ile Brezilya, 372.410 ton üretim ve % 6,55’lik pay ile Amerika ve 172.111 ton üretim ve % 3,03’lük pay ile Zimbabve izlemiştir. Türkiye ise 161.314 tonluk üretim ve % 2.84’lük payı ile dünya tütün üretiminde 6.sırada yer almıştır.

Tablo2. Tütün Üreticisi Başlıca Ülkelerin Tütün Üretim Miktarları ve Dünya Tütün Üretimi İçindeki Payları

Ülkeler	1998		1999		2000		2001		2002	
	Ton	%	Ton	%	Ton	%	Ton	%	Ton	%
Çin	2.010.250	33.9	2.098.905	35.13	2.169.200	36.23	1.997.183	35.77	1.979.632	34.80
Hindistan	572.200	9.65	587.600	9.84	599.400	10.01	530.000	9.49	575.000	10.11
Brezilya	373.150	6.29	498.400	8.34	493.100	8.24	457.315	8.19	570.150	10.02
ABD	604.131	10.1	527.720	8.83	408.200	6.82	400.273	7.17	372.410	6.55
Zimbabve	192.384	3.25	37.408	0.63	210.690	3.52	172.111	3.08	172.111	3.03
Türkiye	258.811	4.37	251.070	4.20	208.002	3.47	152.571	2.73	161.314	2.84
Endonezya	123.653	2.09	133.350	2.23	157.052	2.67	146.100	2.62	144.700	2.54
TOPLAM	4.134.579	69.7	4.134.453	69.20	4.245.644	70.91	3.855.553	69.06	3.975.317	69.88
Diğerleri	1.793.204	30.2	1.839.819	30.80	1.741.839	29.09	1.727.531	30.94	1.713.180	30.12
Dünya Toplamı	5.927.783	100	5.974.272	100	5.987.483	100	5.583.084	100	5.688.497	100

Kaynak: www.yapraktutun.gov.tr/arge/muessesefaaliyetraporu2002/05dunyageneltutunuretimi

Dünyanın en başta gelen tütün üreticisi olan Çin aynı zamanda % 41’lik pay ile en fazla tüketimi gerçekleştiren ülkedir. Çin’den sonra % 7.7’lik pay ile ABD, Hindistan, Japonya, Almanya ve Rusya Federasyonu gelmektedir

3-Türkiye’de Durum

Türkiye’de tütün tarımı geleneksel yöntemlere göre yapılan, çok emek gerektiren bir tarım şeklidir. Tütün yaprakları elle hasat edilir ve yalnızca arazi hazırlığı aşamasında mekanizasyondan yararlanır. Bu nedenlerle tütün, küçük aile işletmelerine özgü bir tarımsal üründür. Tütün tarımı ile uğraşan çiftçi, fidelerin yetiştirilmesi, sökülmesi, tarlaya dikilmesi, tütünün çapalanması, kırılması, dizilmesi, kurutulması, muhafazası ve denklenmesi gibi ağır işleri aile fertleri ile beraber yapmaktadır.

Türkiye’de tütün üretimi Ege, Marmara, Karadeniz, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri’nde yapılmaktadır. Bu bölgelerde Türk tipi tütün üretiminin yanı sıra geçmiş yıllarda görece olarak az miktarda da olsa yabancı menşeli tütün üretimi Antalya, Balıkesir, Bandırma, Bursa, Kocaeli, İstanbul, Sakarya, Gaziantep, Adana, Rize ve Trabzon illerinde yapılmıştır. Fakat şu anda yabancı tütün üretimi sadece Marmara Bölgesi’nde yapılmaktadır. Virginia, Burley, Puroluk, Hasankeyf ve Tömbeki çeşitleri Türk Standartları Enstitüsünce tanımlanmayan menşeler grubu olarak ele alınmaktadır (1).

Tablo 3- Türkiye’de Tütün Ekim Alanı, Üretim ve Verim Durumu

Yıllar	Ekiliş Alanı (Ha)	Üretim (Ton)	Tütün Ekilen Köy adedi	Tütün Eken Çiftçi Adedi
1997	322.500	302.008	5.105	560.380
1998	278.350	258.811	5.076	622.063
1999	270.751	251.070	5.006	568.121
2000	237.722	208.002	4.962	583.474
2001	198.827	152.571	4.838	478.022
2002	199.458	161.314	4.629	401.236
2003	193.000	148.216	-	333.761

Kaynak: Tekel Kayıtları

Yukarıdaki Tablo 3’de Türkiye’nin 1997-2003 yılları arasındaki tütün ekim alanı, üretim ve verim durumu verilmiştir. Ekim alanları yıllar itibariyle giderek azalmış, 1997 yılında 322.000 hektar olan ekim alanı 2003 yılında 193.000 hektar olmuştur. Üretim yıllar itibariyle sürekli azalmıştır. 1997 yılında 302.000ton olan üretim 2003 yılında 148.000 ton’a düşmüştür. 2002 yılı itibariyle Türkiye’de tütün ekilen köy sayısı 4629’dur. 2003 yılı itibariyle de 333.000 çiftçi tütün ekimi yapmıştır.

Tablo 4- 2003 Yılında Türkiye Tütün Üretimi Genel Durumu

	TEKEL		TÜCCAR		TOPLAM	
	Çiftçi Adedi	Üretim (Ton)	Çiftçi Adedi	Üretim (Ton)	Çiftçi Adedi	Üretim (Ton)
EGE	62.450	12.490	82.957	83.488	145.407	95.987
KARADENİZ	42.587	967	17.094	12.570	59.681	21.737
MARMARA	3.237	1.103	4.978	5.231	8.215	6.334
DOĞU	22.165	4.433	0	0	22.165	4.433
GÜNEY DOĞU	98.275	19.655	18	70	98.293	19.725
TOPLAM	228.714	38.648	105.047	101.359	333.761	148.216

Kaynak: Tekel

Tablo 4 ‘de 2003 yılı itibariyle Türkiye Tütün Üretimi Genel Durumu verilmiştir. Buna göre; Türkiye tütününün % 50’si Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde, % 32’si Ege Bölgesi’nde üretilmektedir.

Ülkemizde üretilen tütün şark tipi tütünü olup bu ürün esas itibariyle Yunanistan, Bulgaristan, Federal Yugoslavya Cumhuriyeti'nde yetiştirilmekte olup dünyada üretilen toplam şark tipi tütün miktarının yaklaşık olarak % 65'i Türkiye, % 25'i Yunanistan, % 10' u da Bulgaristan ve Federal Yugoslavya Cumhuriyeti'nde üretilmektedir

3-1 Türkiye Tütün Dış Ticareti

Tütün'ün Türkiye'nin tarımsal ürünler dış ticaretinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Her yıl önemli miktarlarda tütün ihraç edilmekte ve Türkiye'nin genel ihracat gelirlerine önemli katkılar sağlanmaktadır. 1990'ların başında Türkiye'nin genel dış ticareti içinde tütün daha fazla oranda (% 2) pay almaktayken 2000'li yıllarda bu oran ortalama % 1 civarına düşmüştür. Bu düşüşün genel nedeni tütün üretimindeki azalmalardır.

Tütün İhracatı

Türkiye'den ihraç edilen yaprak tütünün miktarı yıllar itibariyle farklılık göstermektedir. Türkiye'de üretilen tütünün oriental tip tütün olması sebebiyle alıcı ülkeler tarafından diğer çeşitlerle harmanlanarak kullanılmaktadır (3).

Tablo 7' de Yıllar itibariyle TEKEL'in ve özel sektörün ihraç ettiği yaprak tütün miktarına bakıldığında genel olarak özel sektörün TEKEL'den daha fazla miktarda yaprak tütün ihraç ettiği söylenebilir. TEKEL'in ihracattaki payı düşmüş son iki yıl (2001-2002) artmıştır. Özel sektörün ihracattaki payına bakıldığında, dalgalanmaların olduğu görülmektedir. Dönemler itibariyle özel sektörün (1993-1994/1998-1999) ihracattaki payının arttığı, bunun yanında da bazı dönemlerde de (2000-2001) azalışların olduğu görülmektedir.

Türkiye tütün ihracatının % 90-95'ini Ege tütünleri teşkil etmektedir. Türkiye'nin, oriental tip kaliteli tütün yetiştiren ülkelerle dünya piyasalarında rekabet edebilmesi, Türk yaprak tütünlerini alacak olan ülkelere tütünlerini sıkıntı çekmeden satabilmesi için maliyet düşürücü ama bunun yanında kaliteyi bozmadan birim alandan azami ekonomik verimin alınması sağlanmalıdır (3).

Tablo 7- Türkiye'nin Tütün İhracatı

Yıllar	TEKEL		ÖZEL SEKTÖR		TOPLAM	
	Miktar (ton)	Değer (1000\$)	Miktar (ton)	Değer (1000\$)	Miktar (ton)	Değer (1000\$)
2000	33,433	98,121	66,761	274,787	100,194	372,908
2001	41,892	113,086	53,808	227,308	95,700	340,394
2002	38,046	73,840	50,794	206,026	88,840	279,866

Kaynak: Tekel

Tütün İthalatı

Türkiye'nin genel olarak tütün ürünü ithalatının olmamasına karşın önemli ölçüde hammadde tütün ve malzeme ithalatı vardır. Geçmiş yıllarda başlayan yabancı tütün üretiminin yetersiz derecede olması nedeniyle hammadde tütün temini için ithalat yapılmaktadır. Ayrıca blended sigara üretiminde ihtiyaç duyulan "homojenize (reconstitue)" tütün ile ezilmiş damar da ithal edilmektedir. Diğer taraftan filtre imal çubuğunun temel maddesi olan "tow" da ithal edilmektedir. Tow, sigaranın üretim maliyeti içinde önemli bir yer tutmaktadır (5).

Türkiye'nin oriental tip tütün ithalatına ihtiyacı yoktur, ancak tüketicinin son yıllarda içim zevkinin Amerikan blend sigaralara kayması nedeniyle 1990'lı yıllardan sonra tütün ithalatı yıldan yıla artış

göstermiştir. Her ne kadar Amerikan blended sigaraların harmanlarında ihtiyaç duyulan Virginia ve Burley tütünlerin üretimleri Türkiye’de artsa da bu üretim henüz ihtiyacı karşılamaktan çok uzaktır (3).

3-2 Yeni Tütün Kanunu Ve Değerlendirmeler

18 Aralık 2000 tarihli IMF’ye verilen niyet mektubunda Tütün Kanunu’nun 2001 Ocak ayı sonuna kadar çıkartılacağı taahhüt edilmiş ve bunun neticesinde de 1177 sayılı “Tütün ve Tütün Tekeli Kanunu” yerine kısa adı “Tütün Kanunu” olarak bilinen 4685 sayılı Kanun 09.03.2002 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

Yeni Tütün Kanunu’nun tütün piyasasına getirdiği düzenlemelere bakıldığında ilk olarak şu önemli düzenlemelerin dikkat çektiği söylenebilir (6).

- ❖ Kanun’un 10.maddesi uyarınca TEKEL, Kamu İktisadi Kuruluşu statüsünden İktisadi Devlet Teşekkülü statüsüne geçirilmiştir. Böylece TEKEL’in özelleştirilmesine de olanak sağlanmıştır.
- ❖ Kanun 2.maddesi ile Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurumu (TAPDK) kurulmuş ve TEKEL’in yetkileri bu kuruma devredilmiştir.
- ❖ Kanun’un 6.maddesi ile üretici tütünlerinin yazılı sözleşme esaslı veya açık artırma yöntemi ile alınıp satılmasını öngörülmektedir. Daha önceden TEKEL’in verdiği fiyatlara göre özel firmalar da fiyatlarını ayarlarken bu Kanun’la sözleşmeli üretim esasına göre üretilen tütünlerin fiyatları, tütün mamulleri üreticileri ve/veya tüccarlar ile üreticiler ve/veya temsilcileri arasında varılan mutabakata göre belirlenmekte ve yazılı sözleşme yapılarak üretilen tütünler dışında kalan tütünleri, açık artırma merkezlerinde açık artırma yöntemiyle alınıp satılmak yoluyla sistem yürümektedir.

Yeni Tütün Kanun’u ile tütün piyasasına getirilen diğer yeni düzenlemeler de aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır (7).

- ❖ Kanun’un Geçici 1.Maddesi’nde tütün üretim kotası belirlenmeyeceği ve 2002 yılından sonra destekleme alım fiyatları açıklanmayacağı belirtilmiştir. Tütün alım-satımı sözleşme ve açık artırma sistemiyle yapılacak, böylece arz-talep dengesinde üretim yapılması sağlanmaya çalışılacaktır.
- ❖ Kanun’un 6.maddesinde “Türkiye’de tütün mamulleri üretmek isteyenlerin yıllık üretim kapasitesi tek vardiyada sigara için iki milyar adet; diğer tütün mamulleri için ise 15 tondan az olmayan tütün hazırlama bölümleri dahil tam ve yeni teknoloji ile tesisler kurmaları gerekmektedir” denilmektedir. Bu maddeye göre, bu şartları yerine getirenler ürettikleri tütün mamullerini serbestçe satabilecek, fiyatlandırabilecek ve dağıtabileceklerdir.
- ❖ Yine Kanun’un 6.maddesinde “işlendikten sonra ihraç amacıyla olsa dahi tütün ithali ancak üretim ihtiyaçları ile sınırlı olarak mamulleri üretenler tarafından yapılabilir” denilmektedir. Kanun Türkiye’de üretilen tütün mamullerinin ihracına da serbestlik getirmektedir.
- ❖ İthalat hakkı, yukarıda yer alan üretim şartlarını yerine getiren firmaların üretim ihtiyaçlarıyla sınırlı olacaktır. Kaldı ki, şark tipi tütün tüm sigaraların harmanlarında kullanılması zorunlu bir üründür. Sistem değişikliğiyle birlikte tütün ihracatçıları üreticiyle sözleşme yaparak satışlarını garanti altına

almak isteyecek ve üreticiler ise arzın devamını sağladıkları için halihazırda kazandıklarının çok üzerinde gelir elde edeceklerdir.

- ❖ Kanun'un Geçici 1.Maddesi'nde yaprak tütün üreteceklerin TEKEL Genel Müdürlüğü'nden ekim belgesi almak zorunda oldukları belirtilmiştir.

4-Genel Değerlendirme

Ülkemizin geleneksel ihracat ürünlerinden olan tütün, Ege, Marmara, Karadeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerimizde yetiştirilmektedir. Doğal ekolojisinin meyilli kıraç ve gübrelenmeyen araziler olmasına rağmen zaman zaman uygulanan yüksek fiyat politikaları sebebiyle tütün kıraç araziden sulu taban araziye doğru kaymıştır. Taban arazide verimi yüksek seviyelere ulaşmasına rağmen kalitesi büyük çapta düşmüştür. Taban ve sulu araziye zaman içinde önemli ölçüde yerleşen tütün diğer tarımsal ürünler aleyhine üretim miktarını giderek artırmıştır. Biriken stoklar ürün maliyetinin artmasına sebep olduğu gibi, ürünün bakım masrafları maliyetin her geçen gün yükselmesine yol açmış ve Bu sebeple tütünde sık sık imha yoluna gidilmiştir.

Diğer yandan dünyanın pek çok ülkesinde her geçen yıl blended sigara talebi artmaktadır. Söz konusu sigaralar şark tipi tütün ile yabancı menşeli tütünlerin mevcut sigara reçeteleri göz önüne alınarak harmanlanması ile imal edilmektedir. Ülkemizde sigara tüketimi blended sigaralar doğrultusundadır. Dolayısıyla yurdumuzda yetiştiriciliği yapılan şark tipi tütünün kullanım alanı oldukça sınırlı durumda bulunmaktadır.

Bizdeki yabancı tütün yetiştiriciliğinin geçmişi oldukça yenidir. Gerek Tekel gerekse ülkemizde kurulu yabancı sigara fabrikaları yabancı tip tütünü ithal ederek sigara imalatı gerçekleştirmektedirler. Yabancı tip tütün üretimimiz ise 6.000-7.000 ton civarındadır. Söz konusu tütün çeşitleri üretiminin geliştirilmesine ilişkin çalışmalara halihazırda devam edilmektedir.

Ancak bu tütünlerin üretimi ve kurutulması yerli tütünlerimize göre büyük farklılıklar arz etmektedir. Amerikan menşeli tütünler entansif ziraatı gerektirmektedir. Kurutulmaları ise pahalı ve özel bir teknolojiyle gerçekleştirilmektedir.

Halihazırda yerli üretimi koruyabilmek amacıyla, tütün ithalatında % 25 oranında gümrük vergisi ve 3 \$/kg seviyesinde fon uygulanmaktadır. Ancak Gümrük Birliği Anlaşması'nın şimdilik tarım ürünlerini kapsamamasına ve yaprak tütünün tarım ürünü kapsamında değerlendirilmesine rağmen, kıyılmış yaprak tütünün işlenmiş tarım ürünü olarak işlem görmesi sebebiyle ithalatın kıyılmış yaprak tütün olarak gerçekleştirilmesi sonucunda söz konusu ürün gümrüksüz olarak yurdumuza girecektir. Bugün itibarıyla yabancı tütün ithalatımızın yüksek seviyede olmaması sebebiyle önemli bir sorun ortaya çıkmamaktadır.

Türkiye'de tütün üretiminden kaynaklanan sorunların aşılabilmesi için üretim planlamasının yapılması artık bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu bakımdan üretim planlaması yapılırken göz önünde bulundurulması gerekenler aşağıda sunulmuştur (8).

- ❖ İlk olarak arazi tespiti yapılmalı, tütün tarımı yapılacak alanlar uzaktan algılama yöntemi ile belirlenerek bölge haritalarının hazırlanması gerekmektedir. Belirlenen arazilerin dışında da tütün üretimine izin verilmemelidir (9).
- ❖ Türkiye'de bölgeler itibarı ile üretim durumu incelendiğinde en büyük sıkıntının Doğu ve Güneydoğu Bölgesi'nde üretilen tütünlerin değerlendirilmesinde yaşandığı görülmektedir. Bu bölgelerin

tütünlerinin ihracatta çok az değerlendirilmesinden dolayı üretiminin mutlaka disiplin altına alınması gerekmektedir.

- ❖ Tütün tarımının istenmeyen şekilde yaygınlaşması, geçmişten gelen alışkanlıklarla tütün tarımı ile uğraşan ekicilerin aleyhine sonuçlar vermemesi için üretim seviyesini makul bir düzeye çekerek; ihracat, iç tüketim, içicilerin içim zevki göz önüne alındığında kotanın 180 bin ton civarında tespit edilmesi gerekmektedir. Ancak bu miktar geçiş olarak kabul edilmeli ve Türkiye üretim kontenjanı 145 – 185 bin ton olarak bölge tütünlerinin kullanım esası göz önüne alınarak dağıtılmalıdır.
- ❖ Dünya tütün piyasasını 3 yabancı firma (PM-SA, JTI ve BAT) belirlemektedir. Bu piyasada Türkiye'nin etkin bir şekilde rol oynamasını sağlamak için tespit edilecek bir kurum aracılığıyla tütün destekleme sisteminin çalıştırılması yoluna gidilmesi gerekmektedir.
- ❖ Türkiye'de Virginia ve Burley tipi tütünden yapılan Amerikan blended tütünlerinin çok fazla içicisinin olmasından dolayı tütün ithalatında son yıllarda önemli miktarlarda artışlar olmuştur. Bu artış da dolayısıyla dövizlerin yurt dışına çıkmasına neden olmaktadır (bu miktar neredeyse tütün ihracatının yarısı kadardır). Yabancı tütün üretimi sağlıklı ve sağlam esaslara dayandırılarak planlı ve ileriye dönük projeksiyonlarla tespit edilmeli, asla oriental tip tütünün üretim politikasını olumsuz etkilememelidir.
- ❖ Her geçen yıl artan üretim fazlalığı, harcanan iş gücü ve milli kaynak olan toprakların ülke ekonomisine katkı sağlayacak bir üretimde değerlendirilmemesinin yanında depolama, bakım, işleme safhalarında ek işçilik ve alt yapı yatırımlarına duyulan ihtiyaç dolayısıyla ürünün maliyeti her aşamada biraz daha artmaktadır. Bu nedenle her şeyden önce menşe bazında arz-talep dengesi göz önünde bulundurularak bölgelerin ideal üretim miktarları tespit edilip, üretilmesi gereken tütün miktarı buna göre belirlenmelidir. Ancak, bu işlem öncesinde gerekli inceleme ve çalışmalar yapılarak bölgelerin bioklimatik (ekolojik ve iklim) koşuluna uygun ve ülke ekonomisine katkı sağlayacak alternatif ürünler tespit edilmelidir. Tespit edilen alternatif ürünlere uygulanacak fiyat politikalarıyla ekicinin mağdur edilmeden kendisine daha fazla kazanç sağlayacak ürüne yönelmesi sağlanmalıdır.
- ❖ Tütüne alternatif ekonomik faaliyetler konusunda ayrıntılı çalışmalar yapılması kapsamında öncelikle tütün yetiştirilen bölgelerin doğal ve beşeri kaynaklarının nasıl kullanıldığı ve nasıl kullanılması gerektiği, mevcut ve potansiyel ekonomik kaynakların araştırılarak nasıl ve ne şekilde kullanılabilirliğinin tespit edilmesi gerekmektedir (10).

KAYNAKLAR

1. Çıkn, A., Işıklı, E.1990. Türkiye' de Tütün Tarımı, Türkiye'nin Uzun Vadeli Tütün Politikası, İktisadi Araştırmalar Vakfı, Sayı:78, İstanbul
2. Gülçubuk, B. 2002. Küreselleşme Politikalarının Şeker ve Tütünün Geleceği Üzerine Etkileri, Türkiye V.Tarım Ekonomisi Kongresi, 18-20 Eylül 2002, Erzurum.
3. Anonim. 2003/a. Tütün Çalışma Grubu Raporu, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Ankara
4. Anonim. 2003/b. The Economics of Tobacco Use&Tobacco Control in The Developing World, A Background Paper for The High Level Round Table on Tobacco Control and Development Policy, World Health Organization and World Bank.
5. Anonim. 1998. Tütün ve Tütün Mamulleri Sanayii Özel İhtisas Komisyon Raporu, VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Yayın No: 2523-ÖİK: 539, DPT, Ankara.
6. Gökdemir, B. 2002. Tarımsal Reform ve Rekabet Politikası, Rekabet Kurumu Rekabet Dergisi, Sayı:11, Temmuz-Ağustos-Eylül Dönemi
7. Anonim. 2002. Resmi Gazete, 03 Ocak 2002 tarih ve 4733 sayılı Kanun..
8. www.tutuneksper.org.tr/guncelleme/a/uretim.htm

9. Gümüş, S.G.2003. Türk Tütüncülüğünün Yeni Vizyonu ve AB Tütüncülüğü İşleyiş Mekanizması ile Uyumuna Yönelik Bir Değerlendirme, Ege İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği Tütün İhracatçıları Birliği, İzmir.
10. Güler, S. 1999/b. Türkiye Tütüncülüğüne Genel Bir Bakış: Ege Bölgesinde Tütün Arzının Planlanma Olanakları, Tütün Eksperleri Derneği, İzmir.

TARIMSAL EKONOMİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

PK.34 06100 Bakanlıklar/Ankara

Tel:0.312.418 59 65

Faks:0.312.418 62 09

Web: <http://www.aeri.org.tr>

e-mail: aeri@aeri.org.tr